

6. Ермаков В.Ф. *Собственность и имущество: экономический и правовой аспекты* // *Финансы и кредит*. 2003. №23 (137). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sobstvennost-i-imuschestvo-ekonomicheskij-i-pravovoy-aspekty> (дата обращения: 24.12.2021).
7. *Гражданское право. Учебник* / В. П. Мозолин, А. И. Масляев. — М.: Юристъ, 2007. — Т. I. — С. 362. — 719 с.
8. Ожегов С.И. *Словарь русского языка. Собственность* М., «Русский язык», 1990
9. Бабаев Б. Д., Андреев Е. А., Сабурова А. А. *Собственность как экономическая категория и как институт* // *Экономика образования*. 2013. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sobstvennost-kak-ekonomicheskaya-kategoriya-i-kak-institut-1> (дата обращения: 24.12.2021).
10. www.dic.academic.ru

ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИНГ МОЛИЯ-КРЕДИТ МЕХАНИЗМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Турдимуратов Мақсуд Музаффарович -
Жиззах политехника институти
“Иқтисодиёт ва менежмент” кафедраси
катта ўқитувчиси

Аннотация: Мазкур мақолада иқтисодиётда тадбиркорлик субъектларининг ўрнини баҳолаш, тадбиркорлик соҳасида молия-кредит механизми такомиллаштириш, аҳолининг тадбиркорлик фаоллигини ошириш ва ишбилармонлик муҳитини яхшилаш масалаларини сифатли ҳал қилиш имконини берувчи жиҳатлари ёритилган. Тадбиркорлик фаолиятида молия-кредит механизмининг таҳлил ва натижалар муҳокамаси молиявий ресурсларга бўлган эҳтиёжни аниқлаш, молиялаштиришининг усулларини танлаб олиш, молиявий мажбуриятларни бажариш бўйича таклиф ва тавсиялар берилган.

Калит сўзлар: иқтисодиёт, тадбиркорлик, молия, кредит, молиявий ресурслар, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик, халқаро молия, аҳоли бандлиги, ялпи ички маҳсулот, экспорт салоҳияти, инвестиция.

ФИНАНСОВЫХ И КРЕДИТНЫХ МЕХАНИЗМОВ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

Турдимуратов Мақсуд Музаффарович -
Джиззакский политехнический институт
Старший преподаватель кафедры
“Экономики и менеджмента”

Аннотация: В статье описаны аспекты, позволяющие оценить роль субъектов хозяйствования в экономике, усовершенствовать финансово-кредитный механизм предпринимательства, повысить предпринимательскую активность населения и улучшить бизнес-среду. Анализ и обсуждение результатов использования финансово-кредитного механизма в хозяйственной деятельности дает предложения и рекомендации по определению потребности в финансовых ресурсах, выбору методов финансирования, исполнению финансовых обязательств.

Ключевые слова: экономика, предпринимательство, финансы, кредит, финансовые ресурсы, малый бизнес и частное предпринимательство, международные финансы, занятость, валовой внутренний продукт, экспортный потенциал, инвестиции.

FINANCES AND CREDIT MECHANISMS COUNCILS

Turdimuratov Maqsud Muzaffarovich -
Djizak Polytechnic Institute Senior
lecturer of the Department of
Economics and management

Annotation: The article describes aspects that make it possible to assess the role of business entities in the economy, improve the financial and credit mechanism of entrepreneurship, increase the entrepreneurial activity of the population and improve the business environment. Analysis and discussion of the results of using the financial and credit mechanism in economic activity gives suggestions and recommendations for determining the need for financial resources, choosing financing methods, fulfilling financial obligations.

Keywords: economics, entrepreneurship, finance, credit, financial resources, small business and private entrepreneurship, international finance, employment, gross domestic product, export potential, investments.

Кириш. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик иқтисодиётни ривожлантириш, аҳоли бандлиги ва даромадларини оширишда муҳим омилдир. Халқаро молия фонди (IMF)нинг маълумотига асосан, бугунги кунда дунёда 90 фоиз корхоналар кичик ва ўрта бизнесга тегишли

бўлиб, улар бутун дунёнинг 63 фоиз аҳолисини иш билан таъминламоқда. Европа Иттифоқи миқёсида кичик ва ўрта бизнеснинг умумий салмоғи 99,8 фоизни ташкил этгани ҳолда 85 фоиз аҳолини иш билан таъминлаб, жами қўшилган қийматнинг 58 фоизини яратишда иштирок этмоқда[1].

Ривожланган мамлакатларда тадбиркорлик субъектлари томонидан кўрсатилаётган хизматлар, мамлакат ялпи ички маҳсулотларидаги улуши 70-75 фоизни ташкил этади. Иқтисодиётда банд бўлган аҳолининг асосий қисми ҳам шу соҳада банд бўлиб, улар Японияда 70 фоизни, АҚШда 80 фоиздан кўпроқни ташкил қилади. Тадбиркорлик субъектлари фаолиятининг 90 фоизгача бўлган қисми тижорат банкларининг кредитлари ҳисобидан молиялаштирилади. Ривожланган иқтисодиётга эга мамлакатлар тажрибасига кўра, тадбиркорлик субъектлари фаолиятини молиялаштиришнинг асосий йўналиши бу тижорат банклари томонидан кредитлаш ҳисобланади[2].

Эътироф этиш керакки, тадбиркорларни молиявий рағбатлантириш ва уларнинг фаолиятини тартибга солишни такомиллаштириш, рақобатбардошлигини таъминлаш, соҳага инвестициялар жалб этиш ва экспорт салоҳиятини ошириш, молия-кредит, солиқлар бўйича имтиёзлар бериш борасида давлатнинг амалга ошириш механизмини такомиллаштиришга йўналтирилган илмий изланишларга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Зеро, бу борадаги вазифалар 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида "...банк тизимини ислоҳ қилишни чуқурлаштириш ва барқарорлигини таъминлаш, банкларнинг капиталашув даражаси ва депозит базасини ошириш, уларнинг молиявий барқарорлиги ва ишончилигини мустаҳкамлаш, истиқболли инвестиция лойиҳалари ҳамда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини кредитлашни янада кенгайтириш" алоҳида белгилаб берилган [3].

Иқтисодиёт реал сектори корхоналарининг капиталлашув даражасини янада ошириш ва аҳолининг кенг табақаларини тадбиркорлик билан шуғулланишга жалб этиш, бошланғич капитал манбаларидан фойдаланиш имкониятини таъминлаш тизимини кенгайтириш ва унинг самарадорлигини ошириш соҳасида ҳамда аҳолининг тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш борасида механизмлар, хусусан, уларни ўқитиш, микрокредит ажратиш бўйича ишларни мувофиқлаштириш борасида бир қатор қонунчилик ҳужжатлари қабул қилинди. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Иқтисодиётни ривожлантириш ва камбағал-

ликни қисқартиришга оид давлат сиёсатини тубдан янгилаш чора-тадбирлари тўғрисида» 2020 йил 26 мартдаги ПФ-5975-сон Фармони ҳамда «Аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш тизимини такомиллаштириш ва тадбиркорликни ривожлантиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» 2020 йил 13 октябрдаги ПҚ-4862-сон қарори шулар жумласидан. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Ўзбекистон Республикаси иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги ҳузуридаги тадбиркорликни ривожлантириш Агентлиги фаолиятини самарали ташкил этиш тўғрисида 2021 йил 17 февралдаги қарорига биноан, Тикланиш ва тараққиёт жамғармасидан ажратилган ресурсларни тажриба тариқасида микромолиявий хизматлар кўрсатувчи ташкилотлар ҳамда нодавлат нотижорат ташкилотларига ёшлар ва хотин-қизларни кичик тадбиркорликка жалб қилиш лойиҳаларини қўллаб-қувватлаш учун йўналтирилади[4].

Адабиётлар таҳлили. Тадбиркорлик субъектлари молия-кредит механизмининг ижтимоий-иқтисодий жиҳатлари назарий жиҳатлари хорижий олимлардан С.Б.Белов, Л.Дашков, Н.В. Фадейкина, Н.А.Блинова, Е.Балацкий, С.Губанов, В.М.Мамутлар томонидан тадқиқ этилган. МДХ иқтисодчи олимларидан В.И.Бука-то, М.И.Лapidус, Д.А.Аллахвердян, В.К.Сенчагов, В.В. Заболоцкая, Г.Г.Корейцев, А.И.Балабанов, Г.Г.Руденко, Н.М.Филимонова, О.Р.Романенко, В.Федосовларнинг илмий-тадқиқот ишлари иқтисодий ўсишни таъминлашда кичик бизнесни молия-кредит механизмининг воситалари тадқиқотига бағишланган. Айти пайтда мамлакатимиз иқтисодчи олимларидан С.С.Ғуломов, Б.Ю.Ходиев, М.Шарифхўжаев, Ш.Абдуллаева, М.С.Қосимова, А.Вахобов, М.Р.Болтабоев, Р.С.Муратов, Ф.Муллажонов, Н.Қ.Зокирова, Г.Қ.Абдурахмонова, Н.П.Пулатов, Ғ.Л.Хусаинов, И.М.Алимардонов, У.В.Гафуров, Т.Х.Мамасоатов, Қ.Н.Тўхсановларнинг илмий-тадқиқотларида кичик бизнес субъектлари фаолиятини ташкил қилиш, уларни давлат томонидан тартибга солишнинг иқтисодий механизмлари ва унда аҳолини иш билан бандлиги, кичик бизнес ва кичик бизнес корхоналарида молиявий муносабатларни такомиллаштириш масалалари ўрганилган.

Мазкур тушунчанинг моҳияти иқтисодиёт субъектларида фаолият юритаётган бир-бири билан пул-товар шаклидаги муносабатларни ифодалаб, нафақат алоҳида субъект балки, иқтисодиёт тармоқлари молиясининг муҳим таркибий қисми ҳисобланади ва ҳудудий, умумдавлат эҳтиёжлари, фондлари ва молиявий ресурсларини шакллантириш, тақсимлаш ҳамда қайта тақсимлаш жараёнларини қамраб олади.

Россиялик олимларнинг фикрича: “Молиявий назорат молиянинг алоҳида функцияси бўлиб, унинг мақсади - молиявий ресурсларни бошқаришнинг самарадорлиги ва қонунийлиги бўйича қабул қилинган стандартлардаги фарқларни очиш ҳисобланади. Бундай фарқлар мавжуд бўлганда тегишли замонавий превентив ва тўғриловчи чоралар қабул қилинади” [5,11].

Тадбиркорлик фаолияти устун даражада иқтисодий ўсишнинг суръатларини белгилайди, моддий, молиявий ва кадрлар ресурсларининг самарали тақсимланишига ёрдам беради, иш ўринларини вужудга келтиради, янги иш жойларини ташкил этишда йирик корхоналарга қараганда анча кам харажат талаб қилади.

Академик С.Ғуломовнинг таъкидлашича, кичик бизнес ва тадбиркорлик ҳар қандай шароитда: иқтисодий тушқунликда ҳам, инфляция даврида ҳам, кредитлар фоизи ўта юқори бўлганда ҳам, зарур инфратузилмасиз келажаги номаълум ҳолларда ҳам, ҳавф-хатар қанчалик юқори бўлишига қарамай яшайверади [6,9].

Бу фикрни давом эттирган олимларнинг фикрича “Мамлакатда кичик бизнес субъектлари ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, шунинг натижасида кўшимча юқори унумли иш жойлари яратиш учун уларни имтиёзли молиялаштириш муаммосини ҳал этиш талаб қилинади. Таҳлиллар натижасида рўйхатдан ўтган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик айрим субъектларида айланма маблағларининг етишмаслиги сабабли фаолият кўрсатмаётганлари аниқланди. Бу уларнинг ўз маблағларининг етишмаслиги, банк кредитларини жалб қилиш учун ишонарли гаровга эга эмасликлари билан изоҳланади” [7,60].

Иқтисодчи олима Г.Қ.Абдурахманованинг эътирофи этишича “Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларида иш билан бандликнинг эгилувчан шакллари - қисман иш билан бандлик, иш жойини тақсимлаш, мослашувчан иш графиги, эгилувчан ва виртуал иш жойи иқтисодий фаол аҳолини муносиб иш билан таъминлашнинг самарали йўли бўлиб, у иш берувчиларга иқтисодий вазият, бозор конъюнктурасидан келиб чиққан ҳолда, ишлаб чиқаришнинг йўналишини, ходимларнинг сони ва таркибини қисқа муддатда ўзгартиришга ёрдам беради” [8,17].

Тадбиркорликда инқирозлик вазиятларининг келиб чиқмаслиги ва уни олдини олишда, бизнинг фикримизча, қуйидаги вазифаларни ўз вақтида бажариш лозим бўлади: молиявий ҳолатни таҳлил қилиш, бозор вазияти ўзгаришларини башорат қилиш, инқирозли вазиятлар ривожига “қўмаклашадиган” асосий омиллар ва сабабларни ўз вақтида аниқлаш (бошқарув тизимлари тадқиқоти), мутахассис томонидан мавҳум

муҳитда кўринмайдиган ва корхона (фирма) учун қутилаётган омадсизлик белгиларини топиш маҳоратини қўллаш” [9,41].

В.В. Заболоцкаянинг таъкидлашича “Кичик бизнес субъектлари ривожланиши молия муносабатлари тизимининг амалда қай даражада ривожланганлигига бевосита боғлиқ бўлган жараёндир. Бу борадаги асосий муаммо кичик бизнеснинг ривожланиш даражаси ва бозор шароитида амал қилиши талабларига мос ҳолда молия-кредит механизми асосларини тўғри ташкил эта олиши ҳамда унинг таъсирчанлигини таъминлай олишидир” [10,201].

Тадқиқот методологияси. Тадқиқот жараёнда тадбиркорлик фаолияти молиявий муносабатларининг ташкилий-услубий асосларини ўрганишга илмий-тадқиқотнинг танланма адабиётлар таҳлили, диалектик ва тизимли ёндашув, социологик тадқиқот, қиёсий ва солиштирма таҳлил, таққослаш, гуруҳлаштириш каби усулларидан фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси (асосий қисм). Тадбиркорлик фаолияти хўжалик юритишнинг шахсий манфаатдорлик ва ташаббускорлик тамойилларига, ишлаб чиқарган маҳсулот, мол-мулки молиявий ва моддий ресурсларни мустақил тасарруф этишга асосланади. Унинг самарадорлиги кўп жиҳатдан бошқарув тизимини мукамаллиги билан узвий боғлиқ бўлиб, корхона мулк ва сармоя эгалари томонидан ёки махсус танлаб олинган, керакли билим, кўникмаларга эга бўлган мутахассис томонидан бошқарилади ва унинг молиявий назорати алоҳида ўрин эгаллайди. Тадбиркорлик субъектларининг молиявий ҳолати унинг узоқ вақт давомида қанчалик фойда кўриб ишлаётганлигидан келиб чиқади. Тадбиркорлик субъектлари ишининг самарадорлик даражасига баҳо бериш учун эса унинг эришган натижаси (ялпи фойда ёки фойда) сарфланган ресурслар билан таққосланади.

Тадбиркорлик фаолиятида молия-кредит механизмининг таҳлил ва натижалар муҳокамаси молиявий ресурсларга бўлган эҳтиёжни аниқлаш, молиялаштиришнинг усуллари танлаб олиш, жорий молиявий мажбуриятларни бажаришнинг режалаштириш ва тақсимлаш вазифасини бажаришни таъминлаш белгиланади. Шу ўринда молиявий ресурслардан фойдаланиш самарадорлигининг таҳлили субъект активлари таркибининг таҳлили, кредит сиёсатининг самарадорлиги, таваккалчиликлар, инвестициялар таҳлили, субъектнинг дивидент соҳасидаги стратегик вазифаларини ишлаб чиқиш ҳамда субъектнинг молиявий стратегиясини ишлаб чиқишни тақазо қилади.

Шу ўринда олиб борилган тадқиқотлар давомида Жиззах вилоятида танлаб олинган

тадбиркорлик субъектларининг иқтисодий кўрсаткичларини таҳлил қилишни мақсадга муво-

фиқ деб ҳисоблаймиз (1-жадвал).

1-жадвал

Жиззах вилоятида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари фаолиятининг ўзгариш салмоғи*

Кўрстаклар	2015 й.	2016 й.	2019 й.	2020 й.
Янгидан ташкил этилган кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари	1168	1506	6 739	20 651
Тугатилган кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари	628	1329	1495	1634
Кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектларининг экспорт салоҳияти (млн. АҚШ доллари)	43,7	74,4	19 450,9	59 515,5

*Манба: *Жиззах вилояти Статистика бошқармаси маълумотлари асосида тузилган*

Жадвалдан кўриниб турибдики, Жиззах вилоятида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари фаолиятининг ўзгаришига эътибор қаратсак, кейинги икки йилда янгидан ташкил этилган кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари сони ташкил қилиш 17 мартага, кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектларининг экспорт салоҳияти эса 59471,8 млн. АҚШ доллари ошиб борганлигини кўриш мумкин. Ҳозирда вилоятда 10 та кичик саноат зоналари ташкил қилинган бўлиб, уларнинг ҳудудида бугунги кунга қадар 170,4 млрд.сўмдан ортиқ қийматдаги маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳажмига эга бўлган 35 та кичик корхона фаолият юритмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти тадбиркорларни қийнаётган муаммоларни ҳал этишга қаратилган 7 та муҳим йўналишни кўрсатиб ўтди. Биринчи йўналиш – бизнесни молиялаштириш, иккинчиси – солиқ тизимини такомиллаштириш ва бизнесга солиқ юкини камайтириш, учинчиси – ер ажратиш, тўртинчиси – инфратузилма, бешинчиси – экспортёр корхоналарни қўллаб-қувватлаш, олтинчиси – транспорт-логистика, еттинчиси – соҳадаги тартиб-таомилларни соддалаштириш масалаларига қаратилди.

Банкларнинг капиталини ошириш чоралари белгиланди, келгуси йилда банкларга Тикланиш ва тараққиёт жамғармасидан бозор таомиллари асосида қўшимча 600 миллион доллар ажратилади. Халқаро молия бозорларида 5 триллион сўмлик миллий валютада евробондлар чиқарилади. Хорижий банклар кириб келишига кенг имкониятлар яратилади. Яна бир муҳим янгилик – банклар ресурсни қандай валютада жалб қилишидан қатъий назар, тадбиркорларга кредитни сўмда ва мақбул фоизларда бериш тизими йўлга қўйилади. Шу мақсадда Молия вазирлиги ҳузурида Валюта хатарларини бошқариш компанияси ва ҳудудларда унинг филиаллари ташкил этилади [11].

Мазкур мулоқотнинг энг муҳим аҳамиятли жиҳатларидан бири четдан олиб келинган

товарлар учун қўшилган қиймат солиғини 120 кун давомида бўлиб – бўлиб тўлашда тадбиркорларга фоизлар ҳисобламаслик ва гаров талаб қилинмаслик тартиби жорий қилиниши бўлди. Мазкур ислохотларнинг исботи сифатида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 24 августдаги “Қўшилган қиймат солиғи маъмурчилигини такомиллаштириш тўғрисида” ПҚ-5231-сон қарори қабул қилиниб, инсофли солиқ тўловчиларга солиқ мажбуриятларини бажариш учун янада қулай шарт-шароитлар яратиш мақсадида, 2021 йил 1 октябрдан экспорт қилинадиган товарлар учун ишлатилган, ҳақиқатда олинган товарлар (хизматлар) бўйича тўланиши лозим бўлган (тўланган) қўшилган қиймат солиғи суммасини солиқ тўловчининг Ўзбекистон Республикасидаги банк ҳисобварағига чет эл валютаси тушуми келиб тушишидан қатъий назар ҳисобга олиш тартиби ўрнатилиб, мазкур имконият охириги бир йил давомида валюта тушумларини ўз вақтида таъминлаб келаётган ва экспорт шартномалари бўйича муддати ўтган дебитор қарздорлиги бўлмаган интизомли солиқ тўловчиларга татбиқ этилиши белгиланди. Шунингдек, ушбу қарор билан 2022 йил 1 январдан бошлаб қўшилган қиймат солиғини салбий суммасини қоплаш (қайтариш) учун солиқ органларига ариза билан алоҳида мурожаат қилиш ҳақидаги мажбурий талаб бекор қилинади ҳамда 2021 йил йил якунига қадар товарларни импорт қилиш ва реализация қилишда тўланадиган қўшилган қиймат солиғи суммаларини ўзаро ҳисобга олиш тартиби ишлаб чиқилиб, тажриба тариқасида 2022 йил 31 декабр гача амалиётга жорий қилинади.

Хулоса ва таклифлар. Тадбиркорликни ривожлантириш, ишбилармонликни ҳуқуқий ҳимоя қилиш натижаси ўлароқ, кейинги йилларда ушбу соҳа жадал суръатлар билан раванқ топиб, аҳоли бандлиги ва турмуш фаровонлигини таъминлашда етакчи кучга айланди. Замонавий бозор иқтисодиёти асосида ривожланаётган бир қатор мамлакатларда йирик корхона-

лар ўзларининг ички бўлинмалари бажарган аввалги кўп функциялардан воз кечиш ва бу функцияларни кичик корхоналарга бериш жараёни кузатилмоқда.

Олиб борилган тадқиқотлар натижасида қуйидаги таклифларни илгари сурамыз:

- тадбиркорликни ривожлантиришга ва қулай инвестиция муҳитини шакллантиришга тўсқинлик қилувчи муҳим муаммоларни аниқлаш ва ҳал этиш бўйича вазирликлар, идоралар, маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари фаолиятини мувофиқлаштиришнинг механизмини шакллантириш;

- кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектларига, шу жумладан, аҳолининг заиф қатламларининг тадбиркорлик ташаббусларига кафилликлар ва кафолатлар, шунингдек, тижорат банклари кредитлари бўйича фоиз харажатларини қоплаш учун компенсация бериш шаклида молиявий ёрдам кўрсатиш;

- ҳудудларда кичик бизнес субъектларини кўллаб-қувватлашнинг ташкилий, ахборот, ҳуқуқий, кадрлар ва молиявий таъминлаш борасидаги институционал асосларини янада такомиллаштириш;

- маҳаллий бошқарув идоралари томонидан тадбиркорликни ривожлантириш ва ишбилармонлик муҳитини яхшилашга йўналтирилган чора-тадбирларни кўллаш, тадбиркорлик субъектлари фаолиятида маҳсулот экспортини кучайтириш ва бу йўналишдаги корхоналар учун инвестициялар жорий этишни янада кенгайтириш;

- тадбиркорлик кўникмаси, тажрибасига эга бўлган аҳоли ва бошқа кичик бизнес вакиллари салоҳиятини рўёбга чиқариш орқали уларнинг фаолиятини кенгайтириш ва ривожлантиришга қаратилган тизимни такомиллаштириш.

Манба ва адабиётлар рўйхати:

1. Халқаро молия фонди <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn/1504.pdf> маълумотлари.
2. <http://aftershock.news>, www.export.by/act/doc@mode, <http://aftershock.news>.
3. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси <https://www.lex.uz>.
4. Қонун ҳужжатлари маълумотлари Миллий базаси, 17.02.2021 й., 09/21/77/0122-сон; Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 05.05.2021 й., 09/21/276/0416-сон, 09.10.2021 й., 09/21/631/0950-сон, 27.10.2021 й., 07/21/5268/0997-сон
5. Н.В. Фадейкина, В.А. Воронов Финансовый контроль в сфере государственного сектора экономики. 2002. С.11.
6. С. Ғуломов Тадбиркорлик ва кичик бизнес. –Т.: «Шарқ», 2002. - 9 б.
7. М.Қ.Пардаев, Т.Х.Мамасоатов, А.А. Муротқобилов, Ҳ.А. Раҳимов. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик: ривожланиш муаммолари ва ечимлари. Монография. – Т.: «Наврўз» нашриёти, 2013. – 60 б.
8. Г.Қ.Абдурахманова Кичик бизнесда аҳолини муносиб меҳнат тамойиллари асосида иш билан таъминлашни такомиллаштириш. И.ф.д. диссертацияси автореферати. Т.: 2017. 17 б.
9. Н.Б.Улуғмуродова Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасида меҳнат муносабатларини такомиллаштиришнинг иқтисодий механизмлари. И.ф.д.диссертацияси. Тошкент. 2020.-41 б.
10. В.В. Заболоцкая Экономические основы кредитования предприятий малого бизнеса Москва. Финансы и кредит 27 (459) – 201 С.
11. Ўзбекистон Республикаси Президенти 2021 йил 20.08. қуни тадбиркорлар билан мулоқотидаги маърузасидан. <https://president.uz/uz/lists/view/4550>